

ภาคผนวก

ประวัติและผลงานมหาตมะ คานธี

ประวัติมหาตมะ คานธี นักเคลื่อนไหวเพื่อเสรีภาพชาวอินเดีย นับถือศาสนาฮินดู เกิดปี ค.ศ. ๑๘๖๙ ในแคว้นคุชราตทางทิศตะวันตกของอินเดีย^๑

ตั้งแต่เด็ก...คานธีได้รับการปลูกฝังแบบอย่างของความเป็นคนที่มีวินัยและการอุทิศตนอย่างเคร่งครัด มารดาของเขาเคร่งศาสนามาก มักถือศีลอดอาหารเป็นเวลานานอยู่เนืองๆ ครั้งหนึ่งในฤดูฝน นางปฏิญาณตนว่าจะไม่กินอะไรเลยจนกว่าพระอาทิตย์จะขึ้น เขาศรัทธาความเคร่งของแม่ แต่ยังไม่พร้อมจะทำตาม...

ค.ศ. ๑๘๘๓ เดือนพฤษภาคม คานธีมีอายุ ๑๓ ปี ได้สมรสกับเด็กหญิงชื่อกัสตุรพา ซึ่งอายุมากกว่าคานธีประมาณ ๖ เดือน ซึ่งสาเหตุที่คานธีสมรสเร็วนี้ มาจากประเพณีท้องถิ่นที่นิยมให้เด็กแต่งงานกันเร็วๆ คานธีมีความสุขกับชีวิตคู่มาก คานธีและกัสตุรพามีบุตร-ธิดารวมกันทั้งสิ้น ๕ คน แต่คนหนึ่งเสียชีวิตลงตั้งแต่ยังเป็นทารก ทำให้เหลือ ๔ คน

^๑ประวัติมหาตมะ คานธี,

<http://www.human.cmu.ac.th/courseonline/huge/050104/data/104-38.pdf>, [๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘].

ค.ศ. ๑๘๘๘ เป็นปีที่บุตรคนแรก ของคานธีได้ถือกำเนิดขึ้น และเป็นปีที่ทางครอบครัว ได้ส่งคานธีไปศึกษาวิชากฎหมายที่อังกฤษ โดยก่อนจะเดินทาง คานธีได้ให้สัญญากับมารดาว่า จะไม่รับประทานเนื้อสัตว์และสุรา และจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับสตรี เพื่อให้มารดาได้อุ่นใจ แล้วเดินทางไปอังกฤษ คานธีต้องปรับตัวบุคลิกต่างๆให้เข้ากับคนอังกฤษให้ได้ และนอกจากนี้ อาหารในอังกฤษที่ไม่ใช่เนื้อสัตว์ในสมัยนั้นรสชาติจัดมาก จะกินเนื้อสัตว์ก็ไม่ควรเพราะได้ให้สัญญากับมารดาไว้แล้ว

ปัญหาด้านอาหารนั้นทุเลาลงเมื่อคานธีได้รู้จักอาหารมังสวิรัต และได้ซื้อหนังสือคู่มือสำหรับนักมังสวิรัตเข้า คานธีจึงได้มีวิธีรับประทานมังสวิรัตอย่างมีความสุขในอังกฤษ ส่วนมารยาทและวัฒนธรรมก็ต้องค่อยๆปรับตัวไป ในช่วงเวลานั้น ความหวังสูงสุดของเขาก็คือการได้เป็นสุภาพบุรุษอังกฤษ... เขาสวมหมวกทรงสูง Top Hat ถือไม้เท้าหัวเหลี่ยมเงิน เรียนเต้นรำ สี่ไวโอลิน และเรียนภาษาฝรั่งเศส ทว่าความสามารถพิเศษใดๆ ก็ไม่อาจลบความอ่อนหัด และความประหม่าของเขาลงไปได้ แม้เมื่อได้ปริญญาทางกฎหมายแล้ว เขาก็ยังไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง ภายหลังเขابันทึกไว้ว่า "ความรู้สึกไร้ความเชื่อมั่นและความหวาดกลัวของข้าพเจ้าไม่มีวันสิ้นสุด"

เขาจบการศึกษาสอบได้เป็นเนติบัณฑิต และเดินทางกลับอินเดียใน ค.ศ. ๑๘๙๒ เพื่อประกอบอาชีพ รับว่าความคดีแรก และพบว่าเมื่ออยู่ในศาลเขาไม่สามารถเปิดปากพูดต่อหน้าผู้พิพากษาได้ เขากลัวและเศร้ากับเรื่องเช่นนี้มาก...เขาจึงเริ่มมองหาทางหนี และทางออกที่

มีก็คือการเสนอตำแหน่งงานจากแอฟริกาใต้ เป็นทนายความในประเทศแอฟริกาใต้ ปี ค.ศ.

๑๘๙๓

แอฟริกาใต้ในช่วงทศวรรษที่ ๑๘๙๐ ชาวแอฟริกาและอินเดียต่างตกที่นั่งต้องทำตา
อำเภोजองเจ้านายผิวขาวเหมือนกัน ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายซึ่งไม่ยอมรับ สิทธิในการออก
เสียง การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือแม้แต่เดินบนถนนในยามกลางคืนเมื่อต้องตกเป็นเหยื่อของ
ชาวแอฟริกันผิวขาว คานธีจึงหาทางแก้โดยใช้การรวมพลังสามัคคี เขาเริ่มพัฒนาชุมชนของผู้คน
จากต่างเชื้อชาติและต่างศาสนาขึ้น ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาค เขายืนยันจะให้ปฏิบัติต่อ
ครอบครัว ซึ่งต่อมาจะรวมถึงบุตรชายทั้ง ๔ ไม่ให้ต่างจากคนอื่นๆ

ค.ศ. ๑๙๐๑ (๒๔๔๔) คานธีใช้วิธี "สัตยาเคราะห์" ซึ่งคือ การไม่ร่วมมือในกฎที่ไม่
ยุติธรรม เข้าต่อสู้เรียกร้องสิทธิมนุษยชนของชาวผิวคล้ำ โดยไม่มีการใช้กำลังในแอฟริกาใต้คำว่า
"สัตยาเคราะห์"(Satyagraha)เป็นคำสมาสภาษาสันสกฤตที่แปลว่า "ความจริง" คำหนึ่ง และ
"การตามหา" คำหนึ่ง เพื่ออธิบายแนวคิดในการปฏิบัติของคานธีก็คือ ต้องประยุกต์แนวคิดนั้น
ให้เข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองที่ปฏิบัติได้จริง เขารู้สึกว่าการที่จะปฏิบัติตามลัทธิอหิงสาที่
แท้จริงนั้น ในจิตใจต้องมีการพัฒนาสันติภาพ หรือมีเมล็ดพันธุ์แห่งการประนีประนอมให้เกิดขึ้น
เสียก่อน เพราะถ้าไม่มีสิ่งนี้ เราจะมีอหิงสาได้อย่างไรกันเมื่อคานธีรู้ว่าการต่อสู้ครั้งนี้ไม่จบง่ายๆ
จึงได้เดินทางไปอินเดียใน ค.ศ. ๑๘๙๖ เพื่อพาครอบครัวมาอยู่ด้วยกันที่แอฟริกาใต้ในฐานะนัก
กฎหมาย คานธีเชื่อว่าเราเปลี่ยนกฎหมายเราก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ได้ ดังนั้นจากปี

๑๘๙๓ - ๑๙๐๖ เขาทุ่มเททำงานในศาลระดับล่างเพื่อทำอะไรมานาน และทุกครั้งที่เขาเปลี่ยนกฎหมายฉบับหนึ่ง ก็จะมีกฎหมายฉบับใหม่ออกมาแทนเพื่อให้ความไม่เท่าเทียมกันดำเนินต่อไปในลักษณะอื่นอีก

พ.ศ.๒๔๔๙ กฎหมายใหม่กำหนดให้ชาวอินเดียทุกคนจะต้องเข้ารับการจดทะเบียนและพิมพ์ลายนิ้วมือ รวมถึงการให้หญิงชาวอินเดียต้องเปลื้องผ้าต่อหน้าตำรวจผิวขาว เพื่อกรอกตำหนิรูปพรรณลงในทะเบียนด้วย ชาวอินเดียประมาณ ๓,๐๐๐ คนมารวมตัวกันเพื่อวางแผนการตอบโต้ คานธีลุกขึ้นแล้วก็พูดว่า "เราจะสวดขอต่อพระเป็นเจ้าว่า เราจะเข้าคุก และเราจะอยู่ในนั้นจนกว่ากฎหมายนี้จะถูกเพิกถอน และเราจะยอม" คำพูดของเขาจุดประกายให้เกิดการต่อต้านครั้งยิ่งใหญ่เป็นประวัติศาสตร์ของมวลชน ผู้ประท้วงกระทำตามอย่างคานธี พวกเขาอดทนต่อการทุบตีของตำรวจ ยอมรับการเจ็บปวดอย่างกล้าหาญโดยไม่ตอบโต้ เขาค้นพบวิธีต่อต้านแบบอหิงสาเป็นครั้งแรกที่แอฟริกาใต้ตัวเอง โดยยืนหยัดต่อต้านผู้กดขี่ บอกเขาว่าเราจะไม่ยอมแพ้ แต่พร้อมกันนั้นเราก็มั่นใจว่าเราจะไม่ทำร้ายเขา แม้เขาจะชิงชังการกดขี่ของอังกฤษ แต่จนถึงทศวรรษที่ ๑๙๐๖ คานธียังถือตนเป็นสมาชิกผู้รักดีของจักรภพ ยังร้องเพลง **God save the Queen** (เพลงชาติของอังกฤษ) และสอนลูกๆ ให้ร้องด้วย อันที่จริงแล้วเขามีความจงรักภักดีมากถึงขนาดเข้าร่วมกับกองกำลังของอังกฤษ ในสงครามโบเออร์ เพื่อปราบปรามการลุกฮือของพวกซูลู ในปี ๑๙๐๖

ประสบการณ์ในสงครามซูลู นำเขาเข้าไปใกล้กับความรุนแรง เขาเริ่มตระหนักว่านี่ไม่ใช่สงครามระหว่างคนสองคนเสียแล้ว แต่มันคือการสังหารหมู่ คานธีถอยหลบขณะปืนของอังกฤษสังหารกองทัพอูซึ่งใช้หอกเป็นอาวุธ เขามองเห็นความรื่นเริงใจของทหารในการบุกเข้าฆ่า และเขาเก็บร่างของผู้บาดเจ็บที่นอนเกลื่อนกราดอยู่ด้วยความปวดร้าวใจ

เขาเริ่มคิดว่าชาวซูลูถูกชาวอังกฤษกดขี่ในลักษณะนี้ เขานึกถึงการกดขี่ในครอบครัวของตัวเอง โดยเฉพาะภรรยาของเขา ในเวลานั้นเขาเคยทำสิ่งที่เรียกว่าเป็นสามเณรที่โหดร้าย หึงหวง และกดขี่ การได้เห็นกบฏชาวซูลู เป็นการจุดชนวนความคิดนี้ขึ้นมา จึงเข้าใจได้ว่าชาวอังกฤษกดขี่ชาวซูลูอย่างไร แล้วนำไปเปรียบเทียบกับตัวเอง คานธีบอกว่า "ข้าพเจ้ารู้สึกผิดกับพฤติกรรมกดขี่เยี่ยงนี้นัก ข้าพเจ้ารู้สึกผิดต่อชีวิตสมรสของตัวเอง ต่อความสัมพันธ์ของคาสตวา" ประเพณีของชาวฮินดูถือว่าผู้ชายคือผู้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับทางเพศ ดังเช่นที่คานธีได้ประพฤติดลงไปด้วยความไร้เดียงสาแบบเด็กๆ เขาคิดว่ามีวิธีเดียวก็คือต้องบังคับความต้องการของตนจึงจะรับใช้เพื่อน มนุษย์ได้ดีที่สุด ด้วยวัย ๓๗ ปี เขาพิจารณาตนเพื่อถือเพศพรหมจรรย์ตลอดไป

ในปี ๑๙๑๕ ขณะอายุได้ ๔๕ ปี เขากลับมายังอินเดียซึ่งเวลานั้นถูกกอดอยู่ภายใต้แอกของลัทธิจักรวรรดินิยม เป็นเวลา ๒ ศตวรรษที่อังกฤษได้ปล้นทรัพยากรธรรมชาติของอินเดียไปอย่างเป็นระบบ เมื่อถูกกวาดเอาวัตถุดิบไปหมด อุตสาหกรรมในประเทศจึงค่อยๆ ตายลง อินเดียเป็นปรากฏการณ์ใหญ่ที่สุด มีประชากรมากที่สุด และสร้างผลกำไรที่ดีที่สุดใ้เครื่องจักรภาพอังกฤษกดอินเดียให้ตกต่ำลงจนถึงขีดที่ว่า อินเดียไม่สามารถผลิตแม้กระทั่งเข็มกลัดอันเล็กๆ ได้ มันเป็นสภาพที่ถูกตักตวงมาเป็นเวลานานนับปี คานธีชักชวนให้ประชาชนต่อต้าน โดยบอกแก่คนเหล่านั้นว่า "คน ที่ประพฤติตัวเยี่ยงหนอน จึงสมควรถูกเหยียบย่ำ เราจะต้องเรียนรู้การต่อสู้กับตัวเอง เราเป็นทาสมานานจนต้องรู้จักลุกขึ้นสู้กับตัวเองเสียบ้าง จงกำจัดความคิดที่จะพึ่งพาผู้อื่นหรือใช้การติดสินบน แทนที่จะใช้ความกล้าหาญ เราจะไม่อาจต่อสู้กับรัฐบาลได้ถ้าเราไม่เรียนรู้การต่อสู้กับตัวเอง"

ในปี ๑๙๑๙ คานธีต่อต้านกฎหมายใหม่โดยปลุกระดมประท้วงขึ้นทั่วประเทศ ขณะที่เขาประสานงานกับกลุ่มผู้ประท้วงจากบอมเบย์ ซึ่งห่างขึ้นไปทางเหนือหลายร้อยไมล์ ชาว

อินเดีย ๒,๐๐๐ คน ก็มารวมตัวกันในลานหมู่บ้านแห่งหนึ่งของเมืองอำมริสา พวกเขาไม่รู้ว่าสองวันก่อนหน้านั้น นายพลเรจินอลด์ ดายเออร์ ได้ออกกฎหมายสั่งห้ามการชุมนุม โดยไม่มีการเตือนให้รู้

นายพล 'ดายเออร์' ส่งกำลังทหารอินเดีย ๕๐ นายไปยังลานชุมนุม และสั่งให้ใช้ปืนไรเฟิลยิง !! เป็นเวลานาน ๑๐ นาทีที่ทหารกราดยิงผู้ชุมนุม.... มีคนตาย ๓๗๙ คน และบาดเจ็บอีกมากกว่า ๑,๐๐๐ คน

เหตุผลเดียวที่เขาพวกหยุดยั้งก็คือ กระสุนหมด... พวกเขาบอกว่าถ้ายังมีกระสุนอีก ก็จะยิงเข้าใส่ฝูงชนต่อไป ยิ่งประชาชนให้ตายเพื่อให้บทเรียนแก่ชาวอินเดียว่า ห้ามแข็งข้อต่ออังกฤษและจงยอมแพ้....'ดายเออร์' ออกกฎหมายขึ้น ๑ ฉบับ ไล่หลังการสังหารหมู่ นั่นก็คือ **'คนอินเดียมีทางเลือก ๒ ทาง ถ้าไม่ค้อมตัวลงคลานเยี่ยงหนอน ก็ต้องถูกโบยจนตาย'** ชาวอินเดียผู้คลั่งแค้นต้องการตอบโต้ ด้วยจำนวนประชากรที่มากกว่า ๔,๐๐๐ ต่อ ๑ ของพวกเรา อาจจะฆ่าคนผิวขาวได้หมดในช่วงเวลาไม่กี่วันเท่านั้น

เหตุการณ์สังหารหมู่ที่อำมริสา ในปี ๑๙๑๙ สร้างความหวาดหวั่นว่าจะเกิดการนองเลือดขึ้น ระหว่างคนอังกฤษกับคนอินเดียซึ่งต้องการจะแก้แค้น แต่คานธีก้าวเข้ามาแล้วพูดว่า "ไม่...เราจะไม่ทำต่ออังกฤษ เหมือนเช่นที่นายพลดายเออร์ทำต่อเรา เราต้องแสดงให้เห็นว่า เราสามารถวางตัวพ้นจากความรู้สึกเกลียดชังเช่นนั้น พวกเขาไม่ใช่ศัตรูแต่เป็นเพื่อน พวกเขาก็ต้องการปลดปล่อยมากเท่าๆ ที่พวกเราต้องการเหมือนกัน" คานธีกล่าวว่า "ควรยกย่องความกล้าหาญที่เจียบสงบของการตาย โดยการไม่ฆ่า" ช่วงเวลาอีก ๓ ปีต่อมา คานธีได้เปลี่ยน

นักชาตินิยมอินเดียให้กลายเป็นพลังมวลชน เขาได้แปรความรู้สึกโกรธแค้นจากเหตุการณ์ที่อำมริสา ให้กลายเป็นความสามัคคีของชาวฮินดูและมุสลิม กรรมกร และพ่อค้า และเขาชนะใจประชาชนอินเดียด้วยการทำตัวเป็นคนธรรมดาคนหนึ่ง สวมเสื้อผ้าง่ายๆ แบบเดียวกัน อดมือกินมือ ละทิ้งความสะดวกสบาย เหน็ดเช่นเดียวกับผู้ยากจนที่สุด

ในเดือนสิงหาคม ปี ๑๙๔๒ คานธีเรียกร้องการประกาศอิสรภาพโดยทันที "นี่คือคำสวดเป็นคำสั้นๆ ที่ข้าพเจ้าจะมอบแก่ท่านอยู่หรือตาย เราจะปลดปล่อยอินเดียหรือมิฉะนั้นก็ยอมตาย" และในคืนวันที่คานธีประกาศอิสรภาพนั่นเอง เขาและสมาชิกสภาองเกรซทั้งหมดก็ถูกจับกุม ด้วยวัย ๗๓ ปีและด้วยสุขภาพที่ทรุดโทรม เขาจะต้องนำการปฏิวัติในอีก ๒ ปีข้างหน้าจากในคุก

๑๙๑๙ มีการประกาศกฎหมาย Rowlatt ซึ่งเป็นกฎหมายที่กดขี่ชาวอินเดีย คานธีขอความร่วมมือให้คนอินเดียหยุดงาน ประชาชนเป็นล้านๆ คนก็หยุดงานในวันนั้น สั่นคลอนอำนาจรัฐบาลอังกฤษอย่างชัดเจน คานธีรู้สึกอัศจรรย์ แต่ไม่นานก็พบข้อเสียของการใช้วิธีสัตยาเคราะห์ กับสังคมขนาดใหญ่ อย่างอินเดีย คือ มีบางแห่งที่เรื่องบานปลายเกิดการต่อสู้ใช้กำลัง รัฐบาลจึงใช้เป็นข้ออ้างในการจับกุมตัวคานธีไป แต่เมื่อคานธีถูกจับกุม เมืองต่างๆ ก็เกิดความเคียดแค้นและวุ่นวายจนเกือบกลายเป็นเหตุจลาจลระดับ ประเทศ หลังคานธีได้รับอิสระและได้รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดบานปลายนี้ คานธีเสียใจ จึงประกาศอดอาหาร ๓ วัน

ค.ศ. ๑๙๒๒ ได้เกิดเหตุใช้กำลังต่อสู้กันอีกครั้ง คานธีถูกจับกุมอีกครั้งในฐานะผู้ก่อความไม่สงบ และถูกศาลตัดสินจำคุก ๖ ปี แต่ถูกปล่อยตัวออกมาก่อนกำหนดเพราะเหตุผลทางสุขภาพ และหันไปทำงานฟื้นฟูชนบท เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง คานธีชักชวนชาวอินเดียให้สวมเครื่องแต่งกายในแบบเรียบง่ายของอินเดีย และให้ทอผ้าขึ้นใช้เอง เสื้อผ้าที่ผลิตจากตะวันตกถูกนำมาเผารวมกันเป็นกองใหญ่ เขานั่งอยู่ที่เครื่องปั่นด้าย ทว่าคานธีมองทะลุถึงความสำคัญพื้นฐานนั้นว่าเป็นการเชื่อมโยงกับมวลชน วัตรปฏิบัติของเขาในฐานะผู้นำชาวอินเดีย ทำให้เขาผู้น่าที่ไม่มีใครเคลือบแคลงเป็นเวลานานถึง ๒๕ ปี

ค.ศ. ๑๙๓๐ คานธีหวนกลับสู่การเมือง มาประท้วงกฎหมายอังกฤษที่ห้ามคนอินเดียทำเกลือกินเอง ๑๒ มีนาคม คานธีเริ่มการเดินทางไปยังชายทะเล พร้อมกับประชาชนนับแสนคนที่เต็มใจไป ใช้เวลา ๒๔ วัน ๔๐๐ กิโลเมตร ถึงชายทะเล คานธีบอกประชาชนให้ทำเกลือกินเอง ซึ่งฝ่าฝืนกฎหมายที่อังกฤษตั้งไว้ ทางภาษาอังกฤษ จับคานธีและประชาชนนับแสนคนในวันที่ ๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๓๐ ทำให้ระบบเศรษฐกิจและระบบบริหารงานของรัฐบาลอังกฤษปั่นป่วน จนต้องปล่อยตัวประชาชนออกมาและรัฐบาลอังกฤษได้ปล่อยตัวคานธีใน ค.ศ. ๑๙๓๑ หลังจากนั้นก็ถูกจับและปล่อยอยู่หลายครั้ง

ค.ศ. ๑๙๔๕ ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปในอังกฤษ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ประกาศจะให้อินเดียได้ปกครองตนเอง ไม่สามารถตกลงกันได้ว่าระหว่างพรรคองเกรส (ที่นับถือศาสนาฮินดู) กับสันนิบาตมุสลิม ใครจะมาปกครอง การให้อิสระอินเดียจึงต้องล่าช้าออกไป

ค.ศ. ๑๙๔๖ ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมและฮินดูในอินเดีย จนเกิดเป็นเหตุนองเลือดรุนแรงไปทั่วทุกหัวระแหง คานธีรู้สึกเสียใจมาก ที่อิสรภาพของอินเดียอยู่แค่เอื้อมแต่ยังไม่ทันได้อิสรภาพ ชาวอินเดียก็ทะเลาะกันเองเสียนี้ คานธีจึงได้หอบสังขารวัย ๗๗ ปี ลงเดินเท้าไปยังภูมิภาคต่างๆในอินเดีย เพื่อขอร้องให้ชาวอินเดียหันมาสามัคคีกัน หยุดทะเลาะกัน ประชาชนอินเดียเห็นคานธีทำเช่นนี้ก็รู้สึกตัว เลิกทะเลาะกัน ทำให้เกิดความสงบสามัคคีในชนบทได้

พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ ได้มีการเจรจาตกลงระหว่างพรรคองเกรสกับสันนิบาตมุสลิม โดยได้ผลสรุปคือ เมื่ออินเดียได้รับเอกราช จะแบ่งประเทศเป็น ๒ ส่วน โดยให้พื้นที่ที่คน

ส่วนใหญ่เป็นคนฮินดู เป็นประเทศอินเดียของพรคองเกรส แล้วพื้นที่ที่คนส่วนใหญ่เป็นคนมุสลิม ให้เป็นประเทศปากีสถาน ปกครองโดยสันนิบาตมุสลิมพวกหัวรุนแรงชาวฮินดูไม่พอใจวิธีการอหิงสาของคานธี และความต้องการที่จะให้ชาวฮินดูและมุสลิมอยู่ร่วมกัน

๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ อินเดียเป็นอิสระจากอังกฤษโดยสมบูรณ์ และในวันนั้น อินเดีย ก็แตกเป็น ๒ ประเทศ คืออินเดียของชาวฮินดู กับปากีสถานของมุสลิม ทั้งสองประเทศจัดงานฉลองอิสรภาพครั้งใหญ่ แต่คานธีได้เดินทางไปยังกัลกัตตา เพราะได้ข่าวว่ามุสลิมและฮินดูยังรบสู้กันอยู่ คานธีเดินทางไปถึงที่กัลกัตตา และขอร้อง แต่ไม่เป็นผล จึงประกาศอดอาหารอีก ครั้งนี้ได้ผล มุสลิมและฮินดูในกัลกัตตาเลิกรบกันทันที และให้สัญญาว่าจะไม่มีการรบแบบนี้อีก คานธีจึงเดินทางกลับเมืองหลวงนิวเดลี การแบ่งแยกก่อให้เกิดการอพยพขนานใหญ่ในทันที ชาวฮินดูข้ามมายังอินเดีย ชาวมุสลิมหนีเข้าไปในปากีสถาน ผู้คนอพยพหลายแสนคนเดินทางอย่างหมดสิ้นหนทางโดยปราศจากอาหารและน้ำ ผู้คนของ ๒ ศาสนาประสบหายนะจากความอดอยาก แบ่งแยกกันจากความเป็นปึกแผ่นแต่โบราณ การต่อสู้นองเลือดก็เกิดขึ้น ฮินดูและมุสลิมระเบิดความเกลียดชังเป็นการสังหารหมู่ ทั้ง ๒ ฝ่ายกระทำลงไปด้วยความกลัวและความโกรธ มีผู้เห็นเหตุการณ์แล้วว่า 'ผมยืนอยู่ที่ชานชาลาตอนรถไฟเข้าเทียบ ไม่มีผู้คนเคลื่อนไหวบนขบวนรถ มีแต่เลือดหยดออกจากประตู พอประตูรถเปิดข้างในนั้นมันก็เหมือนกับร้านขายเนื้อ เว้นแต่ว่าเนื้อพวกนั้นมีเลือดวมอยู่'

ท้ายที่สุดผู้คนจำนวนครึ่งล้านคือผู้สูญเสีย ภาพการสังหารที่คานธีคาดคิดไว้ ทำให้รู้สึกผิด รู้สึกว่าตนไม่อาจเปลี่ยนประชาชนให้ใช้ความอหิงสาได้ ผู้ใกล้ชิดคานธีเล่าว่า 'ท่านเสียใจมาก ท่านบอกว่าท่านมองไม่เห็นอะไรเลย มีแต่ความมืดมนอยู่ทุกหนแห่ง ผู้คนกระทำตัวเหมือนสัตว์ป่า ท่านบอกว่าแย่เสียยิ่งกว่าสัตว์เสียอีก เพราะว่าสัตว์ป่าไม่ฆ่าพวกเดียวกันเอง ท่านบอกว่าข้าพเจ้าจะอดอาหารประท้วงจนกว่าการเช่นฆ่าจะหยุดลงไป จนกว่าฮินดูและมุสลิมจะเป็นพี่น้องกัน'

คานธีเริ่มอดอาหารประท้วง มีความโกรธแค้นมากในหมู่ผู้อพยพในตอนนั้น ผู้ที่เดินขบวนร้องว่า 'คานธีจงลงนรก ปลอ่ยให้คานธีตายไป ให้เขาตายไปปลงนรกซะ' พอวันที่ ๒ ก็เริ่มมีผู้คนที่คัดค้านฝ่ายแรก และวันที่ ๓ ฝ่ายคัดค้านก็เริ่มใหญ่ขึ้น และกลุ่มผู้ประท้วง

ต่อต้านคานธีก็เล็กลง วันที่ ๔ แนวน้อมก็ยังเป็นเช่นนั้นต่อไป จนในที่สุดทั่วทั้งถนนนั้นก็มีแต่ผู้เชียร์คานธี และ ๑ สัปดาห์ผ่านไป พวกมุสลิมก็สามารถจะเดินออกไปในท้องถนนของกรุงเดลีได้อย่างปลอดภัย การอดอาหารประท้วงของคานธีช่วยชาวนิวเดลีเอาไว้ แต่ที่พรมแดนอินเดีย-ปากีสถาน สงครามกลางเมืองยังคงร้อนระอุ

๑๓ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๘ คานธีต้องการไปปากีสถาน เพื่อสมานฉันท์กับชาวมุสลิม ทั้งๆที่คานธีเป็นฮินดู สันนิบาตมุสลิมจึงคัดค้านการเข้าปากีสถานของคานธี เพราะเกรงจะเกิดอันตราย คานธีจึงประกาศอดอาหารอีกครั้ง เพื่อสมานฉันท์ระหว่างมุสลิมกับฮินดู ๑๘ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๘ องค์การประชาชนในนิวเดลีให้คำมั่นว่า จะพิทักษ์รักษาชีวิต ทรัพย์สิน และศาสนาของชาวมุสลิมอย่างเต็มที่ คานธีจึงกลับมากินอาหารอีกครั้ง

วันที่ ๓๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๘ ในตอนเย็น ขณะที่คานธีอยู่กลางสนามหญ้า กำลังสวดมนต์ไหว้พระตามกิจวัตร ขณะที่คานธีกำลังพูดว่า "เห ราม" แปลว่า "ข้าแต่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า" นาธุราม โคทเส ชาวจีนผู้คลั่งศาสนา ไม่ต้องการให้อินดูสมานฉันท์กับมุสลิม ได้ยิงปืนใส่คานธี ๓ นัด จนคานธีล้มลง และเมื่อแพทย์ได้มาพบคานธี ก็พบว่า คานธีได้สิ้นลมหายใจแล้วในวัย ๗๘ ปี^๒

^๒ ประวิทย์มหาตมะ คานธี, การเรียกร้องเอกราช, อ้างใน <http://www.bloggang.com>, [๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘].

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระอธิการอำนาจ ธรรมโม
ว/ ด/ ป	เกิดวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒
สถานที่เกิด	บ้านกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลปลาทอง อำเภอบึงระจันต์ จังหวัดนครราชสีมา
การศึกษา	พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่นที่ ๕๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดชัยยาง ตำบลลำนางแก้ว อำเภอบึงระจันต์ จังหวัดนครราชสีมา